

Postní pobožnosti 2014/2015

K prohloubení liturgické zbožnosti v CČSH tradičně přispívají adventní, postní a májové pobožnosti, jejichž osvědčeným liturgickým tvarem je *Odpolední a večerní pobožnost podle Františka Kalouse*. K této příležitosti jsou obvykle zváni duchovní z místního vikariátu. Jako podporu kvýsluze zasíláme pro současný církevní rok „*Texty a zamyšlení k Odpoledním pobožnostem v postní době 2015*“, které vypracoval bratr Mgr. Pavel Kolář Th.D., M.T.S., odborný asistent Univerzity Karlovy – Husitské teologické fakulty. Za hluboké myšlenkové podněty bratru Pavlu Kolářovi náleží upřímné uznání a bratrský dík.

Upozorňujeme na další alternativní podněty, jež naleznete ve svých farních knihovnách. V Ekumenickém lekcionáři, řada B pro liturgický rok 2011/2012 na str. 184 – 188, naleznete podrobně vypracovaný cyklus podle žalmů. Dík patří i těm, kteří tyto předlohy vypracovali, jmenovitě bratru emeritnímu patriarchovi Josefu Špakovi.

Přejeme duchovním i jejich posluchačům mnoho Božího požehnání při výsluze letošních postních pobožností.

Praha leden 2015

Naukový odbor Úřadu Ústřední rady CČSH
Prof. ThDr. Zdeněk Kučera

Texty a zamyšlení k Odpoledním pobožnostem v postní době 2015

Od *Českého misálu* je *quadragesima*, období intenzivní přípravy na slavení Velikonoc, trvalou součástí bohoslužebné praxe Církve čl. husitské. Teologicky ji charakterizují **pokání** a **smíření**. Ačkoli jsou neděle tohoto liturgického období v *Bohoslužebné knize* označovány jako „postní“ a období samotné jako „čas postu – pokání“, **půst** či postní disciplína nejsou přijímány jako závazná duchovní praxe, ale jako věc osobní volby, osobních preferencí. *Tertullianus* přináší jedno z prvních písemných svědectví o jednodenním půstu jako základní formě duchovní přípravy na slavení Velikonoc, který někteří z důvodu zbožnosti prodlužují o jeden, dva i více dní. Svědectví *Justina Martyra* o přípravném období na slavení Velikonoc je celistvější. Pozornost soustředí zejména na vrcholící přípravu *katechumenů* k přijetí křtu, jejíž součástí jsou časté modlitby, exorcismy a zachovávání půstu. Aby vyjádřilo svoji podporu a účast, **duchovní solidaritu** s katechumeny, celé křesťanské obecenství rovněž přijímá závazek duchovní praxe půstu, pokání a modlitby. Solidarita křesťanské obce zahrnuje později i tzv. *penitentes*, veřejné kajícíky, kteří doufali ve smíření s Bohem i církví v závěru předvelikonocního postního období. Právě starobylý rozměr křesťanské „postní praxe“ jako duchovní i materiální solidarity těla Kristova pokládám za důležitý v současné situaci našeho společenství, zejména s ohledem na stálou potřebu prohloubení jednoty společného života a účasti na Kristově evangeliu.

Pro letošní příležitostná či pravidelná setkání v jednotlivých postních týdnech v našich sborech tvoří základní biblický text tradiční *kající žalmy*, jak ve svém komentáři žaltáře

označil soubor žalmů 6, 32, 38, 51, 102, 130 a 143 v 5. stol. po Kristu *Cassiodorus*. Pro jednotlivá zamyšlení, určená pouze k inspiraci, byla nejvydatnějším pomocníkem útlá knížečka Pavla Filipiho *Kdo slyší můj nářek? (Poselství kajících žalmů)* (Mlýn, 1997).

I. **týden *Invocavit*** (I. neděle postní)

TEXTY: Ž 102; Ef 1,3-12

Nadpis žalmu mluví o tom, že je modlitbou pro utištěného (ubožáka, chudého). Mnohé obraty (např. v. 4, 5, 12, 24, 25) pak svědčí o tom, že jeho slova jsou slovy těch, kdo jsou blízko smrti. Utištění (chudí, ubožáci, tiší, pokorní) mají v Písmu své pevné místo a v hebr. textu jsou společně označováni slovem *anávím*. Byli jimi lidé bez hospodářské, sociální i právní ochrany, oběti násilných činů, vydírání, nespravedlivých obchodů. Právě na jejich životech se často nejvíce projevíly důsledky hříchu, který zasáhl celé společenství a rozvracel vztahy v něm. Zkušenost s hříchem a s jeho odcizující, nelidskou mocí, která proniká až k podstatě života samého – to je zkušenost, kterou žalm 102 bolestně vyjadřuje. Nenechává nás však v této zkušenosti „zamrznout“, ztuhnout, znehybnět, nedovolí nám zůstat v její moci. Žalmista náš pohled vede jinam, ne k nám, k naší životní situaci. Pak by náš pohled zůstal sklopený a zahleděný do sebe. Vede naše srdce k Bohu, který „sklání své ucho“ k hlasu ponížených, „neukrývá svou tvář“ v den jejich soužení. Nejedná se však pouze o naději časnou, jen pro „den mého soužení“. Bůh je nadějí pro všechny generace ponížených a chudých, neboť je věrný a jeho milosrdenství věčné. Filipi prostě a skromně shrnuje postoj *anávím*: „Tvůj osobní příběh je vetkán, vřazen, včleněn do Boží věrnosti nad celým stvořením, tvůj osobní příběh je vložen do Božího příběhu.“(s. 57)

Anávím byli a jsou blízcí i našemu Pánu Ježíši Kristu. Blahoslavlil je a zaslíbil jim království Boží (L 6,20 a par.). Ba více, přijal jejich úděl, vstoupil do jejich údělu, jak to evangelisté vyjádřili při Ježíšově vjezdu do Jeruzaléma (viz Za 9,9 a Mt 21,5; j 12,15). A radikálně jej otevřel Bohu. Úvodní hymnus listu Efezským dobře vyjadřuje, jak jsme v Ježíši Kristu Bohem jednou provždy ujištěni o jeho věrnosti a milosrdenství. Bez této důvěry, jistoty, bez pohledu tak cele zaměřeného k Božímu milosrdenství není možné pokání ani lítost.

II. **týden *Reminiscere*** (II. neděle postní)

TEXTY: Ž 130; Ř 8,31-39.

Není místo, odkud bychom k Bohu nemohli volat. Můžeme se k němu obrátit i *de profundis*, „z hlubin“ (z útrob, Jonáš 2), z místa, kde zánik i smrt jsou tak blízko (viz kontext Ez 27,34). To je jistota i naděje žalmisty - v každé životní situaci, v každém období života, vždy se lze k Bohu obrátit, nebo lépe, vždy můžeme svůj život Bohu znovu otevřít. Když lidé někdy vyprávějí své životy, bilancují, hodnotí je, dělají to tak, že se život zdá být už uzavřený nebo

nastavený směrem připomínajícím dlouhé kolejnice ubíhající beze změny ... Žalmista ale právě z hlubin, nad kterými se zavírá voda, volá k Bohu, čeká na něj, vyhlíží jej. To není uzavřený život, ale život přinesený a podávaný Bohu, aby jej ve své lásce přijal.

„Ale u tebe je odpuštění“ - to je žalmistova síla, důvěra v Boží odpuštění, které se nezakládá na ničem jiném než na Bohu samém, na jeho „nevystižitelných pohnutkách lásky“ (Filipi, s. 69). Boží pohnutky lásky přiváděly k velké zlobě a k nepřátelství mnohé, kteří potkali Ježíše Krista a hrubě nesouhlasili s tím, co dělal i říkal. Mnohé z těch, kteří do setkání s Kristem žili *in profundis*, však tato láska vykoupila a jednou provždy získala Otcí. Takovou lásku však nelze jinak než vyhlížet celou svou bytostí a s *bázní* (Filipi: „abych nepřišel o jeho lásku, abych neztratil jeho odpuštění.“ s. 70)

III. týden *Oculi* (III. neděle postní)

TEXTY: Ž 32; Ef 5,14-17

Žalm 32 blahoslaví ty, kterým Bůh odpustil, které „obklopuje milosrdenství“ Boží. O lidské hříšnosti se říká, že činí život „zajímavým“, „rozmanitým“, „barvitým“, zkrátka, že činí život lidským, na rozdíl od dokonalosti a ctnosti, které jsou příliš jednotvárné... Písmo lidský život vidí právě opačně, hřích je jednotvárný, vlastně stále týž, s týmiž konci. Rozmanitost, plnost, živost je darem Ducha.

Žalm rozeznává několik podob hříchu v lidském životě: i) *peša* (nevěnost, vzpoura, přestoupení, vina) odkazuje původně k motivu zlomení, odlomení: „Hřích je jedním ze svých významů aktem, jímž se někdo vylomil z celistvosti vztahu k Bohu i bližnímu.“ (Filipi, s. 18); ii) *chatáh* (hřích) je odvozen od „minutí cíle, šlápnutí vedle“, když člověk sejde z cesty, k jejímuž cíli ukazoval a směrovka (*tóra*); iii) *avón* (nepravost, provinění) pak evokuje „ohýbání, kroucení, zkřivení“ toho, co bylo či má být rovné, přímé (cesta pouští do země zaslíbené, cesta vyrovnaná pro Pána). Žalm nás rovněž učí, jak Bůh se hříchem nakládá: nevěnost „snímá“, hřích „přikrývá“ a nepravost „nepočítá“. To je rozhodující biblická zkušenost, člověk si s hříchem nemůže poradit sám (v. 3-4). Žalmista nám ale ukazuje počátek cesty z hříchu: upřímné a pravdivé vyznání hříchu, přiznání se k němu, jeho odkrytí (v. 2b a 5). Filipi shrnuje prostě: odvaha i pokora „stát se hříšníkem“ (s. 21)

Je dobré také slyšet, čím Bůh provází své odpuštění, aby je pevně ukotvil v našem životě: dává cestu (po které jít); prozíravost (k dobré životní orientaci); radu a „společnost oka“. Boží oko, tak často zobrazované, není okem dohlížitele, ale toho, který je pozorný k našemu životu, účastný a zápasící o dobrý lidský úděl i jeho naplnění.

Odpuštění je vždy jedinečným setkáním s Bohem a jeho milosrdenstvím. Proto žalmista povzbuzuje k vytrvalé modlitbě „v čas, kdy lze nalézt“. Podle evangelijního svědectví mnozí Pána skutečně minuli, potkali jej, ale nesetkali se s ním. Ti, kdo se s ním setkali, jákali a plesali (srov. v. 11 a Lk 17,11-15)

IV. týden *Laetare* (IV. neděle postní)

TEXTY: Ž 51; 1J 3,14-24

David zakusil mnohá příkoří od krále Saula a musel se před ním i skrývat. Přicházeli tak k němu mnozí, kteří byli rovněž pronásledováni, zadlužení, souženi, plni „hořkosti ducha“. Měl velmi blízko k *anávím*, jako jejich „kníže“ s nimi sdílel jejich úděl (viz 1S 22,1-2). Jak ostře s tím kontrastuje čin, který spáchal na Urijášovi a Batšebě, když byl králem Izraele (2 S 12). Nejprve je zastáncem ponížených a pronásledovaných, pak se sám stává chladným vrahem a násilníkem.

Násilí Davida natolik změní, že jeho kající volání završuje prosba o „stvoření čistého srdce“ (v. 12). Tím tedy odpuštění, Boží slitování je – darem zcela nové existence, nového počátku, nové identity (jsem tím, komu Bůh odpustil). A také, dodejme, návratem k bohoslužbě (viz v. 16b-17, 19).

Apoštol Pavel (Ř 6) tuto proměnu života spojil s účastí na smrti a vzkříšení Ježíše Krista skrze křest. Stále žijeme, pohybujeme se, jsme v Božím odpuštění, slitování, to je naše naděje v Kristu, ke které se v pokání vždy znovu vracíme.

V. týden *Judica* (V. neděle postní)

TEXTY: Ž 6; Lk 19,1-19 (kralický text)

David prosil o „stvoření čistého srdce“, dnes žalmista úpěnlivě prosí o Boží návrat, dosl. „obrácení“ (v. 5). Jsme často tak navyklí hovořit o Boží lásce, Božím milosrdenství, věrnosti, shovívavosti, až přestáváme vidět, že tak můžeme o Bohu mluvit právě proto, že se k nám „obrátil“. Ba více, vešel k nám, vstoupil do našich životů. Tak to zažil Zacheus. Ježíš se na něj obrátil pohledem i výzvou a vešel k němu. Proto se mohl Zacheus obrátit k Bohu, rozhodnout se nejen pro spravedlivé vyrovnání, ale pro štědrost, a radovat se z návratu do Božího lidu – mezi Abrahamovy potomky.

Dát se Božím odpuštěním zasáhnout, neklást mu žádné meze, dát Bohu zcela volnost změnit náš život, tomu nás učí Zacheus, k tomu nás zve v závěru postní doby.